

**До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.165
Львівського національного університету
імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1**

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, провідного наукового співробітника Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України Теремецького Владислава Івановича – на дисертацію Кузьмича Владислава Володимировича на тему «Зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень як вид забезпечення позову в адміністративному судочинстві України», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Гарантією, що покликана сприяти дієвості судової форми захисту прав, свобод та інтересів осіб від порушень зі сторони суб'єктів публічної адміністрації є забезпечення позову, яка реалізується через вжиття судом заходів забезпечення позову. Із аналізу змісту ч. 1 ст. 151 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) вбачається, що до видів заходів забезпечення позову відносяться такі: 1) зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта; 2) заборона відповідачу вчиняти певні дії; 3) заборона іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору; 4) зупинення стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку.

Варто зауважити, що в межах інституту забезпечення позову існує нормативне положення, яке встановлює, що подання позову, а також відкриття провадження в адміністративній справі не зупиняють дію оскаржуваного рішення суб'єкта владних повноважень, якщо суд не застосував відповідні заходи забезпечення позову (ч. 4 ст. 150 КАС України). Наявність цього нормативного положення робить такий захід забезпечення позову як зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень надзвичайно важливим, оскільки без його належного та своєчасного застосування судовий захист прав, свобод та інтересів осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень може бути ускладнений або унеможливлений.

Проблематика забезпечення позову в адміністративному судочинстві вже була предметом наукових розвідок. Однак питання, яке стосується такого самостійного виду забезпечення позову як зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта, не було досліджено повною мірою.

Отже, наведене дає підстави для висновку, що питання, яке стосується правового регулювання забезпечення позову шляхом зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень, потребує ґрунтовного науково-теоретичного аналізу, а дисертаційна робота Кузьмича Владислава Володимировича за обраною темою є своєчасною у рамках проведення судової реформи в Україні, характеризується актуальністю, має теоретичне та практичне значення, про що дисертант справедливо зазначає у вступній частині дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення дисертації Кузьмича Владислава Володимировича є обґрунтованими, а сформульовані висновки і рекомендації є самостійними, логічними й закономірними.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, їх вірогідність насамперед забезпечені наступним:

- досконалим вирішенням здобувачем поставлених завдань, що сприяло досягненню поставленої мети наукового дослідження, та чіткою відповідністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ дисертаційної роботи є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими;
- використанням широкої джерельної бази за темою наукового дослідження (список використаної літератури включає 303 джерела);
- відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження спеціальності 081 Право;
- достатньою географією та кількістю напрямів в апробації отриманих результатів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

У дисертаційній роботі здійснено ґрунтовне опрацювання категоріального апарату. Окрім цього, високий науковий рівень дисертаційної роботи досягнений завдяки правильному оволодінню здобувачем методологією наукової діяльності. Йдеться про використання здобувачем загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогії, узагальнення тощо).

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.

Достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертанта підтверджено їхньою апробацією та схваленням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Аналіз змісту дисертації дає підстави для висновку, що визначена у вступі мета успішно досягнута, а окреслені завдання виконані. Це знайшло відображення в основних положеннях дисертації, які сформульовані автором особисто і характеризуються необхідним рівнем наукової новизни.

Характеризуючи наукову новизну дослідження, варто зауважити, що дисертація є комплексним науковим дослідженням такого заходу забезпечення адміністративного позову як зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень, що виконане на основі аналізу національного та зарубіжного адміністративного

процесуального законодавства. У роботі запропоновано низку законодавчих змін та уточнень, які покликані підвищити ефективність застосування процесуальної гарантії забезпечення адміністративного позову та створити сприятливі умови для належного судового захисту прав, свобод та інтересів осіб від порушень зі сторони суб'єктів публічної адміністрації. Зокрема, дисертантом вперше охарактеризовано сутність такого заходу забезпечення позову як зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта, під яким пропонується розуміти тимчасове припинення юридичного впливу індивідуального акта або нормативно-правового акта органу державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), органу місцевого самоврядування, їх посадової чи службової особи, інших уповноважених суб'єктів на відповідне коло правовідносин.

Заслуговує на увагу аргументація автора щодо необхідності усунути колізію між частинами 1 і 2 ст. 150 КАС України в частині суб'єктів ініціювання питання про забезпечення позову, зокрема шляхом зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень, через доповнення ч. 1 ст. 150 КАС України таким додатковим суб'єктом як «особа, яка може набути статусу позивача». Також цілком обґрунтованою є пропозиція закріпити нормативне визначення поняття «особа, яка може набути статусу позивача» як суб'єкта, який наділяється визначеними адміністративним процесуальним законом правами й обов'язками ще до моменту подання позовної заяви.

Слушним є висновок автора, що законодавець, віднісши відповідача та третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача як учасників справи, до суб'єктів ініціювання питання про забезпечення позову шляхом зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень, не врахував правову природу цього процесуального інституту.

Обґрунтованою є пропозиція автора щодо доцільності закріплення в КАС України положення, яке буде встановлювати вимогу щодо необхідності підписання заяви про забезпечення позову із зазначенням дати її подання.

Дисертаційна робота містить низку й інших цікавих та обґрунтованих висновків та пропозицій. Загалом ступінь наукової новизни дисертаційного

дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до наукових досліджень на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Повнота викладення наукових результатів дисертації підтверджується тим, що основні положення та результати дисертаційного дослідження викладені в 13 наукових публікаціях, з-поміж яких: 5 – у наукових фахових виданнях України, що включені до категорії «Б»; 8 – у збірниках тез доповідей на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Отримані результати розширюють і доповнюють теоретичні та наукові аспекти дослідження питання забезпечення позову в адміністративному судочинстві України, а теоретичні положення, пропозиції, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, можуть бути використані у науково-дослідній сфері, зокрема, для подальшого дослідження проблематики реалізації такого заходу забезпечення позову як зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень. Також результати дослідження можуть бути використані під час викладання курсів («Адміністративне процесуальне право України», «Адміністративне право України»), спеціальних курсів («Перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві», «Адміністративне та судове оскарження рішень податкових органів»), а також при підготовці навчально-методичних комплексів із відповідних навчальних дисциплін.

Окрім цього, результати дисертаційного дослідження можуть бути використані як у правотворчій діяльності (при підготовці законопроекту про внесення змін та доповнень до КАС України), так і в правозастосовній діяльності (для підвищення ефективності застосування адміністративними судами процесуальної гарантії забезпечення позову та покращення рівня виконання суб'єктами владних повноважень ухвал суду про забезпечення позову шляхом зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта).

Відсутність порушень академічної доброчесності.

Дисертаційне дослідження Кузьмича Владислава Володимировича містить посилання на використані автором джерела та літературу відповідно до чинного законодавства щодо авторських прав та академічної доброчесності. Усі випадки використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела, оформлені у належний спосіб. Аналіз змісту дисертаційного дослідження та наукових публікацій, зарахованих за темою дисертації, свідчить, що вимоги щодо академічної доброчесності дисертантом дотримано. Порушення академічної доброчесності не виявлено.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення.

Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 258 сторінок. Перелік використаних джерел містить 303 найменування.

Структура дисертації побудована логічно і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань. Дисертація відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759).

Анотація дисертаційної роботи відповідає встановленим вимогам та є узагальненим коротким викладом її основного змісту, в якій представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи.

Загалом позитивно оцінюючи теоретико-правову, наукову, практичну значущість дисертації Кузьмича Владислава Володимировича, її актуальність, наукову новизну, обґрунтованість та аргументованість її результатів, а також можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертанта для подальшого розвитку й удосконалення порядку реалізації процесуальної гарантії забезпечення адміністративного позову, варто зауважити, що окремі положення

дисертації є дискусійними або ж недостатньо чітко сформульованими. Зазначене обумовлює необхідність висловлення таких зауважень:

1. Автор підкреслює, що генезис інституту забезпечення позову включає такі два взаємопов'язані між собою періоди: перший період – передумови виникнення та становлення інституту забезпечення позову (припав на 2002–2005 роки та охопив процедуру ухвалення кодифікованого нормативно-правового акта); другий період – розвиток інституту забезпечення позову (розпочався з 01.09.2005 року (після набрання чинності КАС України) та триває дотепер) (стор. 49 дисертації). Наведена періодизація є цікавою, однак видається, що доцільним було б розділити другий період на два підперіоди та визначити, що перший підперіод розвитку інституту забезпечення позову розпочався з 01.09.2005 року (після набрання чинності КАС України) та тривав до 15.12.2017 року, а другий підперіод розвитку інституту забезпечення позову розпочався з 15.12.2017 року (після набрання чинності нової редакції КАС України) та триває дотепер. Це дало б можливість чіткіше відобразити відмінність між положеннями попередньої та нової редакції КАС України в частині реалізації процесуальних норм, що входять до системи інституту забезпечення позову, які окреслено автором на сторінках 45–46 дисертації.

2. На сторінці 94 дисертації автором дискутується наукова думка щодо доцільності закріплення в КАС України нормативного положення, що покладатиме на суб'єкта, який ініціює питання про забезпечення позову в інтересах інших осіб, обов'язок одержати від таких осіб письмову згоду на реалізацію цього процесуального права. Однак внесення в КАС України такого положення видається слушним, оскільки воно буде забезпечувати контроль особою, в інтересах якої подано позов за належним використанням суб'єктом, який подав позов в її інтересах процесуального інституту забезпечення адміністративного позову.

3. Здобувач пропонує усунути прогалину в правовому регулюванні питання щодо процесуальної діяльності суду на випадок, якщо заява про забезпечення позову подана з порушенням правил територіальної юрисдикції

(підсудності), шляхом доповнення статті 153 КАС України нормативним положення, що суд має невідкладно передати в електронній формі заяву про забезпечення позову на розгляд іншого адміністративного суду, у разі встановлення її належності до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду. Дисертант зауважує, що таке положення сприятиме оперативнішому вирішенню питання про забезпечення позову (стор. 124 дисертації). Наведена пропозиція є цікавою, однак практичне її втілення видається дещо складним з огляду на те, що відсутній чітко пропрацьований механізм передачі в електронній формі заяви про забезпечення позову з одного адміністративного суду на розгляд іншого адміністративного суду, до територіальної юрисдикції (підсудності) якого належить відповідна заява про забезпечення адміністративного позову.

4. На сторінці 133 дисертації пропонується закріпити в ч. 2 ст. 154 КАС України конкретний строк для розгляду заяви про забезпечення позову з викликом особи, яка її подала, а саме не пізніше двох робочих днів з дня надходження заяви про забезпечення позову до суду. Позиція автора щодо встановлення дводенного строку для розгляду заяви про забезпечення позову з викликом особи, яка її подала, є слушною, проте практичне її втілення є ускладненим з огляду на те, що можуть виникати проблеми зі своєчасним повідомлення особи про дату, час та місце розгляду заяви.

5. У деяких підрозділах дисертаційної роботи (підрозділ 1.3 (стор. 66), підрозділ 2.1. (стор. 81 дисертації), підрозділ 2.2. (стор. 109 дисертації), підрозділ 2.3. (стор. 140 дисертації) автор виділяє завдання, які мають бути виконані. Однак виокремлення завдань для окремих підрозділів видається зайвим, оскільки завдання дисертаційного дослідження визначаються у вступі дисертаційної роботи, що і зроблено автором на сторінках 23–24 дисертації.

Варто підкреслити, що висловлені зауваження мають здебільшого рекомендаційний та дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку, достатньо високий теоретичний рівень та науково-практичну значущість дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Дисертація Кузьмича Владислава Володимировича на тему «Зупинення дії актів суб'єктів владних повноважень як вид забезпечення позову в адміністративному судочинстві України» є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати, котрі в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для юридичної науки.

Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

Отже, здобувач Кузьмич Владислав Володимирович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

провідний науковий
співробітник Науково-дослідного
інституту приватного права і
підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор

Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ